

August Varenius Johannes Nicolaus Hartungus

## **Dissertatio Inauguralis De Theologiae Usu Et Praxi inprimis Ecclesiastica**

Rostochii: Kilius, 1672

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn740874314>

Druck Freier  Zugang



RU theol. 1672

Varenius, Aug./d







39.

עמי עשו

DISSERTATIO INAUGURALIS

De

# THEOLOGIAE USU ET PRAXI

in primis Ecclesiasticâ

quam

More Majorum

pro impetrandâ **LICENTIA**

capessendi summum in Theologâ gradum.

In Inclytâ **ACADEMIA ROSTOCHIENSI**

Ex decreto venerabilis **THEOLOGORUM** ordinis

**PRÆSIDE**

Magnifico **Academiæ RECTORE**

**DN. AUGUSTO VARENIO, D.**

Serenissimorum Ducum Mekleburg. Con-

sistorii Pròvincialis Assessore & Directore, Pro-

fessore Theologo, in hoc actu Decano,

ad diem 4. Julii, **SI DOMINUS VOLUERIT,**

*in Auditorio Majore*

Inde ab horâ VIII. matutinâ, ante & post meridiem,

publico Examini submittet

**JOHANNES NICOLAUS HARTUN-**

**GUS, Ecclesiæ Raugensis in Livoniâ Pastor, in**

diocesi Dorpatensi Ecclesiarum Præpositus & Consistorii Præses.

**ROSTOCHII, Typis JOHANNIS KILII, Acad. Typogr. 1672.**

1672

98



*Illustri Eminentissimæq; dignatione, Generoso splendore Pi-  
etatis, Eruditionis Prudentiæ, Justitiæ Fortitudinis, & Virtutum de-  
core, magnorumq; in Republicam meritorum cumulo, spectatis-  
simis Ecclesiæ Raugensis in Livoniâ Paracis Dominis Mæcenati-  
bus, Patronis & Fautoribus suis plurimum  
suspectis.*

**DNO LAURENTIO CREUTZ, S. Reg. Majest.**  
Regnique Svedici Senatori, & supremi Judicii in Magno  
Ducatu Finlandiæ Consiliario, Libero Baroni in Kassaritz,  
Domino in Ljusfalå, Sarflax, Abberfors,  
& Nurfie, &c.

**DNO ERNESTO JOHANNI CREUTZ, Regio-**  
Gubernatori & Sarrapæ, Arosiæ, & in Westmanniâ Libero-  
Baroni in Kassaritz, Domino in Mahlm, Tamberfors,  
& Sjundby &c.

**DNO. ANDREÆ LILLIEHÖÖK, Regio-Guberna-**  
tori & Sarrapæ in Ost-Gothiâ Libero-Baroni in Nerpis,  
Dno. in Hendeleds Neuhusen & Klängenburg / &c.

**DNO. GOTHARDO WILHELM de BUDBERG,**  
Ducatus Livonici supremiq; Regii Judicii Dörpatensis Con-  
siliario, & Equestris Cohorris Chyliarchæ in Treiden, Sennan,  
Fyhr, & Imtzeem.

DNO,

DNO. HERMANNO GORDIAN, Ducatus Livonici Consiliario Orphanorum Ephoro, Supremo Ecclesiarum in districtu Pernaviensi Inspectori, & Cohortis equestris Majori, in Salis-Seigers, & Krüedners-Hoff,

DNO GOTHARDO - JOHANNI de BUDBERG, Ducatus Livonici Consiliario, & Cohortis equestris Majori, in Fyhr, & Finn &c.

DNO LUDOVICO KURSSEL, Turmæ equestris Ductori VICARIO in Raug & Jesse.

DNO MAGNO. WILHELM de BUDBERG, Militaris Cohortis Majori in Sennen.

DNO. JOHANNI FREIMAN, Cohortis equestris Majori, in Schreiberhoff/ & Arendatorii in Kassaritz, Mentzen, Nurfie & Lannemetz.

DNO. FABIANO de ROSEN, Cohortis equestris Praefecto, in Reikum & Rosenhoff.

DNO. OTTO - FRIEDRICH de VITINGHOF, agnomine Scheel, turmæ equestris Praefecto, in Kofsâ, Kosküllâ & Nicolâ &c.

DNO. HERMANNO de LIEBSTORFF, turmæ Equestris Mansionario in Rogosinski & Bentenhoff.

DNO, ULRICO RITTER, turmæ Equestris signifero, Arendatori in Schreiberhoff.

(2)

Quam



*Dent. VII.* **Q**uam prodigioso successu, monstrosa gen-  
*7.* **Q**uam prodigioso successu, monstrosa gen-  
*Es. XLI. 14.* **Q**uam prodigioso successu, monstrosa gen-  
*Luc. XII. 32.* **Q**uam prodigioso successu, monstrosa gen-  
*Es. XXV. 4.* **Q**uam prodigioso successu, monstrosa gen-  
*Es. XLIV. 5.* **Q**uam prodigioso successu, monstrosa gen-  
*cap. 60. 11.* **Q**uam prodigioso successu, monstrosa gen-  
*Phil. Clu-*  
*ver. Euseb.*  
*I. I. cap. 15.*  
*Rom. XV.*  
*19.*  
*Matth.*  
*XXIV. 14.*  
*Col. I. 6. 23.*  
*Rom. X. 18.*  
*I. Joh. I. 3.*  
*Matth.*  
*XVI. 18.*

Uam prodigioso successu, monstrosa gen-  
 lismi seminaria, spaciofa incrementa cept-  
 rint, pusillo populi electi sodalicio, propemo-  
 dum ad incitas redacto, & absorpto, horrore  
 percellit mentem, per aliquot periodos, ad primum  
 usque exitum diluvianum ~~scilicet~~ reiprocantem: asse-  
 ritamen nihilo secus oportet, summum Numen, qua-  
 lem cunque Ecclesiam, coetum recte credentium, vi-  
 ctimis, Sanctoque cultu, se devenerantem, sartam  
 tectam jugiter servasse. Nihil illis felicior est mo-  
 derna Christianorum fors, qui infinitae paganorum,  
 Muhammedanorum & Judaeorum multitudini com-  
 parati exigui gregis instar habent, & parietis in aprico  
 siti, tyrannicas tempestates subinde sustinentis, vices  
 subeunt: Attamen cum Spirituale Israeliticum Praeco-  
 nium nunc longe ulterius atqui olim fluat, & Christi  
 pomœria ab extremis Africae finibus capite bonae spei,  
 per utriusque Aethiopiae regna & Aegyptum in Syriam  
 Phoeniciam, & in ipsis in fidelium seu Gentilium & Mu-  
 hammedanorum regnis admodum multas Asiae regio-  
 nes nec non in universam Europam, à Graciâ conti-  
 nuo tractu ad mare usque concretum, pateant, Ame-  
 rica quoque magnam partem, Christianam professionem  
 utcunque non sine fermento papistico admiserit, (quo  
 illustre *πικρύνειον*, de ingruente novissimo die, etsi illud  
 principaliter non fini Orbis: sed urbis (Hierosolymarum  
 scilicet) praefixum est, ad impleri certum est nil illuc mo-  
 rantibus fide denuo relapsis gentibus, potissimum Ori-  
 entalibus) ea propter tantò minus haeritandum est, ali-  
 qualem Ecclesiam militantem, Sanctam & universalem  
 quae exquisitè communio cum DEO & Christo praedi-  
 catur, Catholicam omni tempore & loco, de ipsius  
 merito

merito, doctrinam amplectentem, perpetuò duraturam esse. Nulla inter utrasque V. & N. Testam. Ecclesias intercedit differentia, alia, quàm quod quicquid illa sub multiplici umbratili figura præstolata, est, hæc reverà possideat: nemo etiam à mundi primordiis naturâ suâ in humanâ progenie, coram DEO eximior magis est altero, verùm quâ benevolentia, quâve calamitate illi affecti sunt, eam & nos manere, intrepidè statuamus. Venerandæ igitur antiquitatis puritas in refellendis erroneis heterodoxias dogmatibus, & statuminandis Christianæ religionis articulis, nec non zelus in improbis sceleribus castigandis, non contemnendum equidem robur, in asserendâ fidei nostræ orthodoxiâ eidemque conformandâ virâ confert, verùm quia antiqui & novi fœderis Ecclesiis, in essentialibus, unica fides saltem viget, & Prophetarum doctrinæ, redargutiones institutiones, admonitiones, comminationes, obtestationes & consolationes, non minùs illius, quàm nostræ ætatis piè credentes stringunt, ea propter, ut tam diversa illius veteris populi discrimina & immissa divinitus supplicia, & post irritatum satis Numen excidia, cum rationibus istiusmodi damna causantibus, seriò expendamus, excellentium beneficiorum, & stupendarum liberationum communicationes, qualique modo impetrata sint, ruminemus, & quàm luculentis vaticiniis Christi incarnationem & satisfactionem, universalem gentium ad Evangelium & Sacramenta vocationem, vitamque æternam, cum novissimo iudicio & æviternâ damnatione, signanter & expressè prædixerint, ponderemus, nobisque ad *μετρίνοιον εἰς σωτηρίαν ἢ μεταμέλησιν* applicemus necesse est: Ecce enim quam

*II. Cor. III.*

*14.*

*Col. II. 17.*

*Ps. CXLV.*

*9.*

*Epl. IV. 6.*

(3)

con-

*Mal. IV. 5.* connexo aureæ catenæ reflexu, junxerint Prophetæ,  
*Marc. I. 1.* ultimum primævæ Ecclesiæ articulum, cum novæ ex-  
*Zeph. III. 9.* ordio, dum eâdem illâ materiâ omnibus suis varici-  
 nis colophonem imponunt, quâ Evangelistæ itidem  
 ordiuntur, manifestam inter utrasque communi-  
 onem ejusque fundamenti & Spiritus unitatem, de-  
*Gen. III. 15.* monstrandi causa: Univerſam Theologiæ synop-  
 ſin, in demoliendâ antiqui ſerpentis poteſtate, benefi-  
*Es. XLVIII.* cio ſeminis mulieris in vitæ integritate hoſtilibus ejus  
*17. 18. cap.* illecebris refragando, eâdem ſuccinctâ dexteritate ex  
*LII. 10. 11.* Proto Evangelio inculcant, quâ Apoſtoli eam repe-  
*I. Job. I. 7.* tunt, ut unus credendi canon, pulcherrimo ordine,  
*a Es IX. 2. 6.* in brevi illâ ſententiâ comprehenſus continuo ſerve-  
*cap. L. 6.* tur; & tandem a ſtupendo electionis & juſtificationis  
*cap. LIII.* decreto, in Filii DEI exinanitione & ſatisfactione, &  
*Dan. IX. 24.* ſic ejus Perſona & officio, luce meridiana clarius ſoli-  
*Hag. 11. 8.* dè recensito, *b* Exclamationibus, nos Novi Inſtrumen-  
*Zach. XI.* ti Eccleſiam ad obſervantiam concitant, ut ſine  
*12. cap. XII.* differentiâ nos unius *c* capitis corpus, uniusque Pa-  
*10.* rentis hæredes & liberos eſſe ſanctè ſtatueamus. Dum  
*b Es 24. 15.* itaque ſtrenuè Pietatis cultum *d* urgent ſanctæ Pro-  
*c. XXXV. 4.* phetæ, acerbisſimè ſimul *e* invehendo in ſcelera, ini-  
*c. XLIII. 6.* quitates, impuritates, diſſidia, nominis divini contem-  
*cap. LIV. 1.* ptum, & quasvis abominationes, non illis ſaltem, ve-  
*c. Eph. II. 5.* rùm nobis quoque id dici, certò perſuaſum habea-  
*22.* mus: dum corporis & animæ pœnis multiplicibus, ex-  
*d. Es I. 16.* cidio, morte, & damnatione, præfractos interituros eſſe  
*c. LVIII. 6.* minitantur, nobis ſedulò caveamus oportet: & dum  
*e. Jerem.* Religionis contemptum, & verbi divini Miniſtrorum  
*XXIII. 10.* deſœdationem, non inultum iri, clamant pravis no-  
*Mich. VII. 2.* ſtris cupiditatibus, frenum injiciamus, neceſſe eſt: ſine  
*Zach. III. 1.* *f. Ezech.* *Pietate*  
*XIV. 13. 14.*  
*Zeph. I. 12.*  
*Es. V. 24. 25. Jer. XVIII. 20. I. Tim. IV. 8. cap. I. 5. 19.*

Pietate enim, quæ ad omnia utilis est, promissionem  
 habens hujus & futuræ beatitudinis, neminem illi- *Ef. XXIV.*  
 batâ conscientiam vivere, nec universam nostram di- *45. 6. 19.*  
 tionem felicitate frui posse, omni exceptione majus est *Nab. I. 2.*  
 conclusum, unus enim & idem est DEUS, justus Vin-  
 dex in secula! Mirum, quàm penitissimo desiderio,  
 DEUS cælestis pater, omnem sapientiæ fontem, eò  
 inuadet, ut fidissimi Præceptoris more, nos solidâ sui  
 agnitione, cultusque religiosi dexteritate imbuat.  
 Negat primùm in genere quicquam omnisciam & *Ef. XLV. 7.*  
 infinitam Providentiam suam fugere, ego solus, inqui- *c. LIV. 16.*  
 ens, formando lucem, & tenebras, largiendoque pacem &  
 malum, ordino prospera & adversa, omnia, ego operor, ut  
 virtute prunarum, saper negotium suum expediat, & de  
 novo vastatorem exitio: Verùm specialissimis argu- *I. Reg. XIII.*  
 mentis thesin illam dat probatam, dum certa indivi- *2.*  
 dua, expressè nominibus suis Propriis notata, longè *Ef. XLIV.*  
 antè liquido prædicit: dum certis imperiis, provin- *28. c. XIV.*  
 ciis, civitatibus, & familiis portentosa, & infelicia o- *4. 25. cap.*  
 minatur: & dum ab ipsis volatilibus Cæli (quid? *7. 8.*  
 quod! totâ creaturarum structurâ) temporum in- *Ezech. 26. 2.*  
 tervalla, divinâ dispositione, accuratè discernere sci- *I. Reg II. 27*  
 entibus, solidam ejus veritatem demonstrat, ne quod *Jer. VIII. 7*  
 de universali DEI Providentiâ dubium, abdita men- *cap. XXXI*  
 tis nostræ penetralia, occupare possit: aequè pari di- *35 36.*  
 lucidâ perspicuitate, expanduntur quoque cætera  
 de infinitâ Misericordiâ, nostrique Redemptione,  
 & tremendâ Justitiâ DEI, aeternoque impiorum ex-  
 itio, insignia dogmata, ut non minùs inelytum veri  
 Theologi munus esse constet, sedulum Pietatis ex-  
 ercitiu, contra insultus carnales excolere, quàm  
 sinceram articulorum fidei integritatem contra ad-  
 versa-

versariorum decipulas propugnare; & sub Evangelicæ libertatis velamine, non minùs pravis moribus, vitâ æternâ excludi, religionemque defœdari quàm impiâ & perversâ doctrinâ. Cùm itaque hæc de Pietate, cultusque divini dexteritate, doctrina, tanto minus juvenilis sit, ut potiùs contra *σπίλως & μώμης* propriissimè quosvis Ecclesiastas deceat, quam *ἑπαικίας* suâ, omnes solidâ eruditione eminentes, pios Viros, laudaturos esse, certum est, susque deque habitis contagiosis Lucinianis literatoribus, Therfiten, tacitè lividis moribus referentibus propterea eam ipsam, quam Vobis Domini Parœci optimi subditisque Vestris Esthonibus, & Lettis, pro modulo, in Ecclesiâ nostrâ fideliter commendo, hic in Compendio offero, nil dubitans, quin meam tenuitatem, pro Vestro Candore, contra malos, sitis defensuri, & amaturi, quod piis ad DEUM precibus, veneratione, amore, & quovis studio, industriè rependere annitar: Gratia Domini nostri JESU CHRISTI, & charitas DEI, & communicatio Spiritus Sancti sit cum omnibus Vobis! Amen.

Johann Nicolaus Hartung/  
Past. & Præpos.

DE



DE  
THEOLOGIÆ Usu & praxi in-  
primis Ecclesiasticâ.

§. I.



**V** homo pervenire posset ad sa-  
lutiferam gratiam & gloriam, præter  
naturales notitias, quæque his super-  
struuntur Philosophicas disciplinas,  
quarû finis & effect' tum ex Dei inten-  
tione, tum ex intrinsecâ facultate, in  
adultis, non est nisi (1) discursus de  
vero *Dei cultu inquirendo*, (2) ex hy-  
pothesi neglectæ talis inquisitionis  
& discursus, per quem devenire potest

adultus ad communem gratiam ex prædicatione vel lectione  
divinâ obtinendam, excusationis omnis coram throno justitiæ  
defectus, seu inexcusabilitas, aliquam doctrinam de mysteriis,  
*Theologicis* (quæ propter summâ eminentiam, quâ humanæ ra-  
tionis, captû, ipsamq; sic evidentiam sensus & intellectus longè  
transcendunt, sive nullo modo ab eadem, qualis est post lapsum,  
naturaliter investigari, vel intelligi, sive, quatenus quædam  
sub lumine rationis cognoscuntur, intellectum tamen, ut infal-  
libilem assensum eliciat, determinare non possunt) extrare fuit  
necessarium. *Tit. 2. 11. Act. XVII. 25. 27. Rom. 1. 20. Job. VI. 58.*  
*1. Cor. II. 12. 14. 6. XII. 3. Matth. X. 28.*

A

§. II.

§. II. Illa *doctrina* sive *disciplina* (vocabulo sic proprie accepto) licet *subjecti* generaliter & materialiter, sic dicti *ratione*, videatur non una: tamen *ratione objecti formalis* proprie sic dicti, & resp. *Unitatis rationis formalis* s. *Principii* sub quo, quod est *revelatio*, reverà non nisi una, rectè & strictè appellatur *THEOLOGIA*, idque *ratione etymologica* resp. *Dei*, non tam *subjectivè*, quod sit *λογος θεού*, quàm *objectivè*, quod sit *λογος περὶ θεού* s. *doctrina de DEO & rebus divinis*. *Job. VI. 45. Hebr. V. 12. Act. XVIII. 25, 26. Rom. XVI. 27. 2. Tim. III. 14. Luc. I. 1. 3. 4. Ephes. IV. 5. Act. II. 42. Rom. I. 20.*

§. III. Removenda à splendido *Theologia* vocabulo est omnis falsa, *Diaboli, hereticorum*, quippe quæ nec in sensu composito *Diabolo* concreata, nec *Theologia* est: sed *ματαλογία*, & mendacium s. *μυθολογία*. *Job. VIII. 44. 1. Tim. I. 6. 20. 2. Tim. II. 17.*

§. IV. Ut taceamus longe plurimas *Scholasticorum* distinctiones, ex *Reformatis Junius c. 3.* *Theologiam* juxta *homonymiam analogicam* facit duplicem s. distinguit in 1. *archetypā s. essentialē, formalem, increatam, & 2. ectypam s. accidentariam, creatam, habitualem*, illius imaginem, & hætenus haut absurdè. *1. Cor. II. 10. 11.*

§. V. *Ectypam* rursus distinguit in *Theologiam* (1) *Unionis*, quæ sit *Christi* s. *θεανθρωπίνου* *Mediatoris secundum humanitatem*, eademque omnium plenissima (2) *visionis* s. plenam sc. *Spirituum* in cælis (3) *revelationis*, eademque, etsi comparativè, *semiplenam vel imperfectam*, nostritamen, *Viatorum*, respectu *perfectam*, de I. intelligit locum *Job. I. 14.* de II 1, *Job. 3. 2. de III. 1. Cor. XIII. 12.*

§. VI Ceterum (1) licet in *Christo* ut homine, detur quoq; *Theologia ectypa*, quæ est *humanitatis formaliter*: tamen illa, quæ comperit *Christo* *ratione unionis hypostaticæ* & ipsi adeò *humanitati personaliter*, s. actu personali, ipsissima *archetypa* est quod

(quod ex communi hypothefi erroneâ malè cum Scholasticis & pontificiis negant Calviniani) nec de *ectypâ*: sed *archetypâ* intelligendus locus Joh. c. I. 14. 16. (2) *Theologia unionis* & omnis Theologia Christi ut hominis, *visionis* quoque secundùm excellentiam dici potest. 3. *Visionis* illa (1. Joh. 3. 2.) non solùm *Spirituum*: sed & omnium *comprehensorum* s. *hominum beatorum* est, & ad eò Theologia *gloriae* s. *vita eterna*. Luc. II. 52. Col. II. 3. 9. Matth. XI. 27. Job. V. 19. Act. II. 25. Hebr. c. XII. 22. 23.

§. 7. In præfens autem Theologia intelligitur, non *Archetypa*: sed *ectypa*, neq; hæc *visionis*, nec, sive *comprehensorū*, sive *viatorum* ante lapsum: sed horum post lapsum, neq; naturalis, nedum illa gentilium, apud quos nunc Poetæ & Philosophi appellantur Theologi, nunc hi illis contradistinguuntur, quomodo Gallorum Philosophos & Theologos distinguit, & Epimenidem Theologum *μάλις πεπρόμενον* appellat Diod. Sicul. l. 5. p. 308. 346. hic sub *Theologia* nomine venit, imò nec quæcunque revelationis divinae: sed quæ est *specialissima ἀποκαλύψεως* in Prophetis & Apostolis *immediata*, in aliis *mediata*, quæ ipsa iterum ratione gradus perfectionis in Catecheticam, *elementarem* & pleniorē, & accuratiorē s. Academicam, quia sc. magno studio, acri ingenio & constanti labore in scholis discitur, prout hæc vicissim ratione modi tractationis & scopi particularis distinguitur in *Exegeticam*, cujus pars est Theologia *Symbolica*, *arcana* s. *mystica*, in *systematicam Didacticam*, & *banc vel positivam*, vel *Elencticam*, vel *mixtam*, in *Homiliticam*, *Ecclesiasticam antiquitatis*, hierarchicam regiminis, casualem s. *judiciariam*, distinguitur.

§. VIII. Peculiaris *Theologia* suppositio apud antiquos est in oppositione *Oeconomiae*, ut per illam intelligatur *mysterium divinitatis* s. S. S. *Trinitatis* per hanc *Dominicæ incarnationis*, & inde peculiariter JOHANNI Apostolo, & Evangelistæ cognomen THEOLOGI.



§. IX. Necessitas hujus constare potest ex locis I. Joh. 10. 8, 10. Act. 20. 29, 30. I. Cor. 11. 19. 2. Cor. 11. 13, 14. Gal. c. 3. 1. c. 5. 7, 12. Coloss. 2. 16, 17. Tit. 1. 9, 11, 12, 13. II. Act. 8. 31, 34, 35. c. 18. 25, 26 III. Ephes. 4. 11, 12, 13. I. Cor. 12. 4, 10, 28. IV. Matth. 4. 11. c. 21. 24, 25. c. 22. 26, 34, 41, 44, 45. Act. c. 2. 14. ad 37. c. 6. 9, 10. c. 7. ad usque v. 54. c. 15. 1, 2, 6. c. 17. 2, 3, 11, 18, 22, 34. c. 19. 8, 9, c. 24. 5, 9, 10, 14, 15, 16. Rom. c. 3. 9, 28. c. 9. á v. 6. I. Cor. 15. 12. & seq. Gal. c. 1. 6, 7. 2. Thess. 2. 2. 1. Tim. 1. 3, 18, 20. 2. Tim. 2. 17, 18. 2. Tim. 3. 8. c. 4. 3, 4, 5. V. 1. Tim. 5. 3, 4, 20. 2. Tim. 1. 13. c. 3. 15, 16. Hebr. c. 5. 10, 12, 14. conf. c. 7. Mat. 13. 52.

§. X. Tamen si *s. Theologia* quippe omnium disciplina-  
rū absolutè & simpliciter dignissima, altioris est ordinis, quàm  
Philosophicæ, sive quæcunque aliæ scientiæ, & materialiter  
non minùs eminenter *speculativa*, quàm *practica* contineat, in  
accuratâ tamen terminorum suppositione, tota *practica* potius  
dicenda, quàm *Theoretica*, nec exinde, quod omnia quæ tra-  
ctantur in Theologiâ, considerantur sub ratione *Deitatis per re-  
velationem cognoscibilis*, sequitur, Deum esse *objectum Theologia  
proprie & strictè sic dictum*. vid. Thom. sum. p. 1. art. 4. & 7.

§. XI. Nihilominùs Theologia, quia de DEO agit, ut est *altis-  
sima causa*, nec solùm, quantum ad id, quod est per creaturas de  
Deo cognoscibile: sed & quantum ad id, quod soli Deo notum  
per specialissimâ *διπολογίαν* Patris coelestis Mat. 16. 17. 1. Cor. 2. 7.  
hominibus, in tantum & *κατὰ μέτρον* fit intelligibile, propriè &  
secundum excellentiam appellatur *Sapientia*, & licet, eo modo,  
quo discipl. Philosophicæ, nō sit *scientia* vel *evidentia*. I. Cor. 2. 9. 1.  
Tim. 6. 16. salvo nihilominus, quoad *modum evidentie* singularis-  
simum, privilegio Apostolorum Luc. XXIV. 39. 40. e. c. Thomæ  
Joh. c. XX. 20, 27, 28, 29. nec minùs *ceterorum* Act. x. 41. I. Joh.  
1. 1. tamen supposito primo illo principio, quod & ex *repugnantiâ  
Metaphysicâ* scitur, & ex scripturâ creditur, sc. *Deū esse ἀψευδῆ*  
Tit. 1. 2. Hebr. 6. 18. 2. Tim. 2. 12. 13. nec minùs, *Apocaiypsi Pa-  
tris*

*eris caelestis & Oculis illuminatis* conf. Matth. 16. 17. Ephes. 1. 17. 18.  
 2. Tim. 2. 7. non solum hic datur (1) *γνώσις* (Luc. 1. 77. Rom. 15.  
 14. 1. Cor. 12. 8. 2. Cor. 4. 6. Ephes. 3. 19. Phil. 3. 8. prout in  
 Doctoribus, *clavis γνώσεως* sc. *μυστηρίου γνώσεως* Luc. 11. 52. Rom. 2.  
 20.) vel (2) *ἴσχυσις* Ephes. c. 1. 17. c. 4. 13. 2. Tim. 3. 17 Colof.  
 2. 2. Hebr. 10. 26. 2. Petri 1. 8. c. 2. 20. non solum (3) *σύνεσις*  
*μεμυμένη* Eph. 3. 4. Coloff. 1. 9. c. 2. 2. 2. Tim. 2. 7. sed & 4. quæ  
 propiora *scientiæ* vocabula sunt *εἰδέναι & εἶδω* Act. 2. 30. Rom. 6.  
 9. 1. Cor. 2. 2. 11. 12. 2. Cor. 4. 14. Gal. 2. 16. Eph. 1. 18. 1. Tim.  
 3. 15. Marci 12. 24. 2. Tim. 3. 14. Tit. 1. 16. 1. Petri. 1. 18. c. 3. 9.  
 vel (5) illud *οἶδα* Marc. 10. 19. Joh. 11. 22, 24. Act. 2. 22. Rom. 14.  
 14. 2. Tim. 3. 15. 1. Joh. 3. 2. c. 5. 14, 20. quin & (6) *ἴσχυσις*,  
 quomodo Theologia Apollo dicitur *ἴσχυσις* *baptismi* *Johannis*  
 Act. 18. 25. conf. Act. 26. 26. & inde heterodidascalus appellatur  
*μηδὲν ἴσχυσις* 1. Tim. 6. 4. atq; sic rectè Theologia *scientiæ*,  
 & ipse Christianus adultior, ac multò magis Theologus, ipso  
 habitu, unde sensus exercitati, dicitur non solum *σοφός*: sed &  
*ἴσχυσις* Jacob. 3. 13.

S. XII. Constabit inde, quid statuendum de controversiis Scho-  
 lasticorum, e. c. 1. An Theologiae habitus sit scientificus & ad quod nec  
 simpliciter cū Cajetano *affirmativè*, nec cum Greg. de Val. *negati-  
 vè* respondendū: sed distinguendū. 2. An Articuli fidei unde elici-  
 untur *assenus* Theologici, non modo sint certi: sed etiam evidentes?  
 quod in Fr. de Marchiâ, velut Paradoxon à Greg. de Val. notatū  
 certo respectu, suppositâ sc. *evidentiâ Principii*: Quicquid Deus  
 dicit, id verum est, *evidentiâ* item *propositionis Biblicæ*, & *lumine*  
*supernaturali*, defendere licet; tum absolutè, tum comparativè,  
 salvâ sc. eminentiâ gradus evidentiæ in patriâ, præ gradu in viâ  
 ubi illius resp. evidentiæ est quasi *specularis & anigmatica*, &  
 comparativè talis quoque Theologia. 3. An Theologia sit me-  
 rē *practica* an, sive ex toto, sive ex majori parte, *speculativa*? Ubi  
 Thomâ affirmante posterius, rectiùs Gregor. Ariminens. de-  
 fendit

fendit prius. 4. An objectū Theologiae disciplinarily considerata sint res & signa? an myster: redemptionis? an Christus & Ecclesia? an DEUS sive ut remunerator, sive ut Deus ex quib<sup>9</sup> primū Lombardus iterū distinguens res in 3. classes (1) Rerum quæ fruuntur & utuntur [Angeli & homines, in primis Sancti] (2) rerum quibus fruimur (S. S. Trin.) (3) rerum quibus utimur (mundus & in hoc creaturæ) & signa in merè significantia [sacr. legalia] & simul *μετὰ δόξαν* (Sacr. Evangel.) secundum, Hugo de S. Victore: tertium, quoad 1. Greg. Arim. quoad 2. Thomas. Rectius objectum ponitur *Homo ad vitam æternam, per fidem veram perducendus*. Nec valet illatio Thomæ: omnia quæ tractantur in Theol. considerantur sub ratione Deitatis per revelationē cognoscibilis. E. Deo objectū. §. An Theologia sit argumentativa? quod à quibusdam malè negatum inde, quod non probet principium, velut primum: hęc enim ratione nulla disciplina erit argumentativa: quia nulla probat sua principia, & primā principia sunt indemonstrabilia, vel si hic sufficit *ἐλεγχθῆναι* ex concessis redarguendo, vel oppositas rationes dissolvendo, probare. E. & ibi 1. Cor. 13. 12.

§. XIII. In Ordinatione articulorum, qui primo loco ponunt illum de DEO, ex resp. Methodi honorariæ, & summæ articuli illius excellentiæ vel argumenti eminentiæ, excusari quidem possunt: sed defendi nequeunt: cum enim Deus sit agnoscendus & colendus, prout se in *Scriptura* revelavit, utiq; de *S. Scripturâ* primo loco agendum erit, velut de unico principio cognoscendi, neque adeo probandus quoad ordinem articulorum est, qui in Locis Theologicis, articulum ponit 1. de Deo 2. de Creatione 3. de providentiâ, & 4. de *Scripturâ*. Rigorosi alii, supposito articulo de *Scripturâ*, immediatè subjiciunt, articulum de *Vitâ æternâ*, urgentes quod in disciplinis Practicis à fine sit incipiendum. Obstat praxis Apostolorum, & in hęc ordo pædiæ Christianæ: sed & quod beatitudo æterna nec ab homine naturaliter appetatur, nec à Deo sive sub ratione primi

mi ad pietatem inducentis, sive præsentis hominis conditioni debiti finis, ullibi proponatur. Quin nec superioribus satisfaciunt, qui respondent: *DEUM in Theologiam non considerari solum per casus rectos, ut quid sit Deus: sed & per obliquos, e.c. quæ Dei sunt, quæ DEO competunt, quæ per Deum facta sunt, quomodo Deus invocandus sit, quomodo à Deo πᾶσα δόσις ἀγαθῆ sit.* Licet enim hæc sic satis rectè habeant, tamen inde non sequitur propriè loquendo Deum esse, objectum & finem: illud, in quantum *Deus est*: hunc in quantum *colendus est*, sive Theoreticum & Practicum in disciplinis dici, non respectu *Objecti*: sed *finis*, & quidem non *subordinati*: sed *ultimi*, qui in Theologiam sit *contemplatio DEI in hac vitâ inchoanda, in alterâ perficienda.* Supponitur sc. Theologiam totam Theoreticam esse disciplinam, quæ thesis est *Thomistarum*, & superiori quoque seculo maximè probata Theologis.

§. XIV. Illa ipsa vera Theologia, ex dulcissimi Salvatoris promissione (certè quoad articulos s. dogmata quorum negatio labefactat media consequendæ salutis) manet atque manebit in Ecclesiâ Catholicâ, cujus pars erat illa domus Dei, in quâ conversabatur sub APOSTOLO DOCTORE Doctorum, Episcopus Timotheus. Neque verò Timothei (quod contra arietantes, ex hoc loco, pro Romanâ vel potius in hac UNO infallibili, Pontificios, non adeo luculento satis nec fructuoso: sed damno potius, si accuratiùs consideretur, interpretamento inde, quia titulus ille: *κύριος καὶ ἐδωκίωμα τῆς ἀληθείας* in antiquitate non Paulo, non Andreæ, non aliis Apostolis solum sed & Dd. Ecclesiæ e.c. Athanasio, Basilio à Gregor. Nazianz. & Cyrillo, ceterisque aliis familiariter tribuatur, formato, commendatoque, quibusdam nostrorum *ὡς τὸ Πισμίζεν ἀνιδέοντας*, ingeniosum videri aliquando voluit compendium) sed Ecclesiæ verè Catholicæ (qui Catholicismus tamen non est æstimandus nunc, sive *Topicè*, sive *Arithmeticè*, cujus Catholicæ pars ho-

mo-

siogena erat illa Ephesina Timotheo Juveni Episcopo à Paulo  
 commissa) augustum illud encomium est, quo prædicatur *co-*  
*lumna & firmamentum veritatis*, tum in dogmatibus fidei ad sa-  
 lutarem *πίγνωσιν* sincerè proponendis, tum in ipso Spirituali  
 & λογικῷ cultu divino, juxta pietatis doctrinā s. *τὴν κατ' εὐσέβειαν,*  
*διδασκαλίαν* rectè instituendo, ut sic obtineatur illa, quam Pau-  
 lus Theologiæ s. *πίστον γενεφῆ θεοπνεύσω* in actu exercito causa-  
 liter, ipsi autem consultori subjectivè asserit, perfectio, sc. *bo-*  
*minem ad salutem per fidem quæ est in Christo Jesu sapientem*  
*reddendi & ad omne opus bonum perfectè instruendi* Jesa. LIX. 21.  
 Matth. XVI. 18. I. Tim. III. 15. 16. 2. Tim. III. 15. 17.

§. XV. Gloriamur in DOMINO, de Ecclesiæ nostræ  
 juxta Scripturas Canonicas velut unicam fidei & vitæ regulam  
 & primitivæ Ecclesiæ unanimem in dogmatibus fundamēta-  
 libus consensum Apostolicâ puritate, nec contra clamorosos de  
 hæresi Lutheranorum adversarios, Apologiæ loco aliud nunc  
 reponimus, quàm quod, ad tribunal Cæsaris contra Pontifica-  
 les criminationes, ipsumque Tertullum Rhetorem Paulus Act.  
 24. 14. Prout tamen in eâdem confessione non satis fuit Paulo  
 fateri, se *juxta viam illam, quam adversarii hæresim dicant, ita co-*  
*lere patrium Deum, ut credat omnibus quæ in lege & Prophetis scripta*  
*sunt, ipsamque spem futura resurrectionis Catholice mortuorum*  
*tum justorum, tum injustorum* contestari v. 14. & 15. sed addidit  
 quoque non minùs necessarium pietatis & vitæ Sanctitatis  
 (in quo *Affectum* semper ageret) studium: *Interea ipse me exer-*  
*ceo, ad conscientiam habendam sine offensâ apud Deum & apud ho-*  
*mines semper* v. 16. Ita suppositâ religione orthodoxâ nobis  
 quoque haut minùs necessarium incumbit religiosæ cultus  
 divini conservatiōni, ipsiq; *εὐσεβεία*, quam velut spiritualem *γυ-*  
*μνασίαν* ceteris omnibus exercitationibus Apostolus longè præ-  
 fert, impendendum studium, de quo Apostolus 1. ad Tim. 4. ac-  
 clamavit Thimotheo: *Exerce te ipsum ad pietatem!* Scilicet licet  
 hoc

licet hoc exercitium commune sit omnium Christianorum,  
(qui quidem tanti mensuram nominis implent) peculiariter  
tamen obligat ipsos Doctores & Pastores, velut *τύπος* s. *exemplaris*  
*aliorum fidelium*, quippe quibus omnibus dictum, quod, Timo-  
theo Episcopo ab ipso Paulo toties inculcatum: *O homo Dei, fu-  
ge φιλαργυρία!* *Sequitare autem iustitiam, pietatem, fidem, charita-  
tem, tolerantiam, lenitatem, imo esto exemplar fidelium non solum*  
*in fide in sermone: sed & in conversatione, in charitate in castitate!*  
*Obtestatus* Timotheum Paulus est, *per Deum vivificantem omnia,*  
& per Jesum Christum, *ut observaret hanc præceptionem inconta-  
minatus & irreprehensus, usque ad illustrem adventum DOMINI no-  
stri JESU CHRISTI.* 1. Tim. 4. 12. c. 6. 11. 13.

§. 16. In hierarchiâ ecclesiasticâ (quæ tamen præciso  
illo, qui toriens in apocalypsi insonat illud: *ἐγὼ εἰμι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ  
πᾶν* & Apoc. 21. 6. c. 22. 13. nulla datur) s. in illis ab ipso Chris-  
to vel Apostolo agnitis ordinibus, ad *coagmentationem sanctorum*  
*ficientibus* (in quibus nullum locum habet *Hierarchia Papistica*)  
distinguuntur alicubi *ποιμῆνες* & *διδάσκαλοι* s. *Pastores* & *Docto-  
res*, & non hi solum: sed & *Evangelistæ* contradistinguuntur  
*Apostolis* Eph. 4. 11. 12. & *Prophetis*, aliquando post *Apostolos* &  
*Prophetas*, tertio loco numerantur *Doctores* s. *διδάσκαλοι* 1. Cor.  
12. 28. 29. quomodo & in celeberrimâ Antiochena non memo-  
rantur, nisi *Propheta* & *Doctores* Act. 13. 1. 2. ut appareat quidem sub  
amplissimo *Doctorum* nomine, aliquando ipsos simul intellectos  
*Pastores*, sic tamen ut nec defuerit *Doctorum* & *Pastorum* distin-  
ctio, ratione peculiaris circa *sermonem sapientia vel scientia do-  
ni*, ipsiusque traditæ ab Apostolis doctrinæ *fidei* & *morum*, accu-  
ratoris expositionis & propositionis. Eorum sanè acumine  
& multiplici eruditione vel scientiâ sanctiore Deus omnis con-  
solationis & miserationum pater, heterodoxis adversariorum  
opinionibus obniti, doctrinæ puritatem corroborari, illustrari,  
scripturas explicari, ipsosque fidei articulos in certa Systemata  
B & Sy-

& Synopses redigi, horum autem non minus practicâ, tum didascalicâ, tum morali professione, cujusvis doctrinæ usum, vim & necessitatem, promiscuè ecclesiastico cœtu, idque simpliciore catecheticaq; magis methodo monstrari voluit. Cum igitur illi functioni suæ sic strenuè satis studium accommodaverint, didacticis, & inprimis Polemicis voluminibus id assatim probantibus, beata quoq; Pastorum de prædicabitur industria, quando servando propagandoque divino cultui, exædificandaque magis magisque pietati, in concredito sibi Auditorum cœtu, nervos intendunt suos.

S. XVII. Splendidis equidem omnigenæ scientiæ & cognitionis radiis fulgent priorum seculorum Doctores & scriptores Ecclesiastici, dum ingeniosâ exegesi & judicio solerti, nunc quædam *δυσκόνη* divinorum pandectarû loca solidè explicant, nunc fidem Catholicam argumentis roborant, nunc *ἐπιποδίδας καλοῦντας* ingeniosè confutant: accuratiùs tamen magisque circumspectè assertiones suas limarunt, quando sive in alio sive in novissimo agone positi, religionis, quam ceteroqui professi erant, praxin ostenderunt, cujus luculentum *καθημιον* est locus de JUSTIFICATIONE, de quo pulcherrimè post sive allegatas sive memoratas Augustini, Bernhardi, Anselmi, Bonaventuræ, Gersonis meditationes, ac sententias dulcissimas, Anselmi inprimis exhortationem ad fratrem moriturum, magnus noster Chemnitius Exam. Conc. Trid. part. 1. art. de justificatione, concludit: *Doctrina nostra de JUSTIFICATIONE habet testimonia omnium priorum, qui omnibus temporibus fuerunt, idque non in declamatoriis rhetoricationibus, nec in otiosis disputationibus, sed in feris penitentia & fidei exercitiis, quando conscientia in tentationibus cum sua dignitate vel coram ipso judicio Dei vel in agone mortis luctatur: hoc enim solo modo rectissimè intelligi potest doctrina de justificatione, sicut in scripturâ traditur.* Plurimum præterea interest, inter nudam *γνώση*, & praxin, inter nuda cognitione fidei

fidei & doctrinæ Theologicæ instructum, & ipsa fide salvifica præditum verèque sic pium, inter fidem orthodoxam sola lingua profitentem, & eandem, corde ad justitiam, vere credentem, ipsaque, quod ore profitetur, vita exprimentem: Istos quippe vel ipsius Satanæ mancipia esse posse: Hos vero salutis vasa esse, si quidem tales perseverent usque ad finem, dubium nullum est. *Matth. 7. v. 21. 22. 23. Luc. 13. v. 25. 26. 27. Tit. 1. v. 16. Jacob. 3. v. 13. 15. 1. Cor. 3. v. 18. 19. cap. 8. v. 3.*

§. XVIII. Ingentis sanè momenti & solaminis inexhausti est jam memoratum dogma de justificatione, verè Christianæ fidei fundamentum, divinæ misericordiæ luculentum documentum, totiusque religionis Christianæ firmamentum, cujus summa est, hominem peccatorem, unice Mediatoris *Jesus Christus* sufficientissimo & efficacissimo merito, à reatu peccatorum, coram tremendo Majestatis Throno constitutum, accusatum, & convictum, gratis absolvi, ita ut, sine ulla justitiæ propriæ dignitate, sola propitiatoris JESU CHRISTI satisfactione & merito, ipsi peccatori imputato, perque fidem verè applicato, damnatione eximatur, regeneretur, adoptetur, inque viva *spe hereditatis immarcescibilis, quæ nec corrumpi potest, nec contaminari*, confirmetur, sic ut mercedem fidei, salutem sc. animæ reportare, & cum Paulo exclamare possit: *Quis accusabit electos Dei? Deus is est, qui justificat.* Non alio sanè remedio ex ipsa horrida desperationum abyssu enititur peccator, seseque immergit in altum divinæ misericordiæ *Substratum*. Quin tanti beneficii recordatio, amplissimum suppeditat *gratitudinis & obedientiæ argumentum*. Atqui hic sese ostendit Evangelici prædicatoris officium, illud imprimis quod, velut in Ecclesia maximè necessarium, in Epistola Capitulo unico præscribit Apostolus vers. 22. 23. Jubens *observari Alguem seu discretionem*, ut sc. *habita discretionem alios commiserentur, alios verò metu servent, seu denunciatione horrendæ expectationis Judicii & ignis fervoris, qui de-*



*voraturus est adversarios, ad Heb. cap. X. v. 27. atqui ita hos  
vel ex ipso igne rapiant. Scilicet, non, morosè rebellibus, & con-  
tinuata finaliter contumacia, ex reproborum se classe esse te-  
stantibus: sed pauperibus spiritu, contritis corde, & trepidantibus,  
ad concionem penitentia, denunciandum est illud justificatio-  
nis beneficium. Sed & quàm abominabilis sit adversariorum  
sententia, quæ de gratia justificationis & salutis dubitare jubet,  
suisque indulgentiis, impositisque votis, operibus satis factori-  
is, orbi imponit, intercessionibus Sanctorum confidere præ-  
cipit, in ipsa praxi pia mens experitur, unde totum illud my-  
sterium impietatis respuit & abominatur. Atqui sic quod sola  
notitia & disceptatione Polemica non obtinetur, ipsa praxi con-  
scientia potentissimè tenetur. Joh. III. v. 17. 18. Act. XIII. v. 38, 39.  
Rom. III. v. 24. 1. Pet. I. v. 3, 4, 9. Ad Rom. VIII. v. 33. Esai. 57. v. 19.*

§. XIX. Præciduntur sic susurronum sugillationes & di-  
cteria, quasi pietatis cultum suspendamus *γνησία* illà justifica-  
tionis professione, dum modò expresse commemoretur: *nullum  
quidè peccatori refugium esse in operum meritis, in ipso scilicet justifi-  
cationis seu à reatu absolutionis & servationis actu:* & tamen lauda-  
ta divinà Misericordià, strenuè pietas, cujus præcipu<sup>9</sup> nervus est  
amor & obsequentia DEI inculcetur, ne quis fide & gratia in-  
terim excidat, divinæ bonitati refragetur, Christum impiè ex-  
plosum, deturpatum, & crucifixum, peccatorum ministrum  
denuò constituat, imò crucifigat: cum fidem absque pietatis  
exercitio, hoc est, Christi imitatione profiteri, sit religionem  
discerpere, & verum *βδέλυγμα*, sub specie fidei vel Christi, Dæ-  
monio obsecundare. Necessaria itaque esse cuivis Christianum  
nomen sibi vendicanti *bona opera*, ob manifestum DEI manda-  
tum & promissum, & propter obligationem & bonitatem DEI  
in Evangelio declaratam, propter quam ipsa Sacramenta eum  
constringunt ad pietatem & novæ obedientiæ debitum, ne ex-  
cusa fide, datoque offendiculo, æterno se immergat exitio: &  
sic

fic nullâ ratione pietatis cultum, velut otiosum, adiaphorum,  
in cuiusvis libero arbitrio esse situm Rom. VI. v. 15. cap. VIII. v. 13.  
Gal. V. v. 13. 20. Cap. VI. v. 9. &c.

§. XX. Perspicuè divinum hoc Consilium exprimit, u-  
triusque instrumenti Sacer codex; liquidè quippè saluberrimâ  
hâc, de *gratuitâ nostrum justificatione* propositione assertâ, con-  
festim pietatis studium inde acriter astruere laborat: ne quis  
tantæ magnificentæ doctrinam solo intellectu & theoreticâ  
notitiâ definiat: verum ipsâ praxi fide vivâ & per charitatem ef-  
ficaci, piis affectibus, gaudio, spe, amore, & desiderio metiatur:  
Præterea vix usq; se temperare potest sacra pagina â continuâ  
pietatis inculcatione, quâ subinde exuberat, exemplis designat,  
& ad quemlibet doctrinæ Christianæ locum applicat, quod sin-  
gula DEI opera & beneficia lustranti, quatuor novissima, & o-  
mnes fidei Christianæ articulos reverenter scrutanti, lucu-  
lenter patebit, ut quid Christiano potissimum gnaviter sectari  
necessum sit, luce clarius perspiciatur, & quàm devotâ & tre-  
mendâ veneratione fidei dogmata exosculanda sint, liqueat.  
Rom. III. vers. 29. 30. cap. V. v. 1. 4. 2). cap. VI. v. 1. I. Cor. V. v. II.  
Phil. III. v. 9. 10. Gal. V. v. 6.

§. XXI. Deplorata est *post lapsum*, hominis sibi relictî,  
**conditio**, ita ut *in peccatis mortuus*, destitutus sit libero arbitrio  
in spiritualibus; mortu<sup>9</sup> quippe nullâ se juvandi vel vivificandi  
facultate pollet: miserè conqueritur piè hæc meditatus ob ima-  
ginis divinæ amissionem & peccato Originali corruptæ naturæ  
vitiositatem, humanam miseriam, cordis asperitatem, volunta-  
tis pravitatem, & partis tum inferioris tum superioris rebello-  
nem naturalem post lapsum, deflet, gratuitæ verò regeneratio-  
nis, divinæque revelationis mysteria, altâ memoriâ recolens  
se se erigit: qui verò nudâ scientiâ & speculatione irreverenter  
hæc discutit, is vel DEI justitiam rimari nititur, quare non o-  
mnes omnium gentium mortales, mysticâ DEI cognitione

actu imbuantur? vel si eos iusto iudicio eximi statuit, aliqua-  
lem *liberi arbitrii* viribus *εὐγενειαν*, & operandi facultatem in  
actu conversionis & regenerationis assignat. Eph. II. v. 3, 5.  
Cap. IV. 18. Rom. VII. 18. 24. II. Cor. III. 5.

§. XXII. Non equidem absolutè lapidis aut trunci vita &  
motu naturali carentis, aut bruti pecoris necessario absque de-  
 liberatione perniciem fugientis instar habet homo animalis, ad-  
 dultus, cœlitus illuminandus, quippe, qui etiam ante conver-  
 sionem intellectum & voluntatem habet, imo aliquando pollet  
 ratiocinationis acumine, novit cum delectu historias sacras de  
 Creatione, lapsu, & Redemptione historicè & literaliter dijudi-  
 care, vitam antea scrutari legaliter, quoad externum corti-  
 cem, iustum ab iniquo discernere, summum ens, Numen om-  
 nipotens, sapientissimum, æternum, omnipræsens, cuncta gu-  
 bernans, ex ordine causarum agnoscere, conscientiam quodam  
 modo examinare, mortem, pœnam exitiumque vereri, imò po-  
 sitâ gratiâ primâ præveniente, potest etiam nondum conver-  
 sus, externis auribus verbum audire, quæ omnia pædagogicæ  
 preparationis externæ nomine, regenerationem, justificatio-  
 nem, adoptionem antecedentia, aliquo modo, ab humani ar-  
 bitrii viribus nativis haut sunt aliena: Incurit verò DEUS ipse,  
 almo Spiritu, adminiculo Legalis comminationis, contritio-  
 nem, primum pœnitentiæ & Conversionis gradum, Evangeli-  
 cæ verò virtute, stupendis vaticiniis circumvallatâ, erigit, sola-  
 tur, reficit & fiducia salubri imbuit, justificandum, ut sic orga-  
 nis, magnâ cum devotione suspiciendis, utatur, Verbo, sc. &  
 Sacramentis: & hoc modo regenerato cooperatur DEUS, ut  
 homo benè & piè vivat, studeat sanctimonix, virtutibus, ad  
 beneplacitum divinum, & imitationi Christi, singularique fa-  
 cilitate & cum delectatione totum sese hostiam vivam, san-  
 ctam, sistat. Rom. XII. 1, 2. II. Cor. VIII. 10, 11. Phil I. 27, 29.  
Cap. II. 12. Col. II. 6, 7.

§. XXXIII.

§. XXIII. Profundè meditatur hęc religiosa pietas proto-  
plasterum peccatum, seu illud primorum parentum, & in his  
totius generis humani, specifica existentia in persona primi ho-  
minis existentis, & ex illa virtute naturali *σπερματικῆς* propa-  
gabilis *ἐξ ἑπτάμα,* & illam, quæ per illud in mundum intravit  
*ἀμαρτίας,* non comestu solo fructus prohibiti, & aliquali saltim  
maculæ nota absolvi, verùm, & in illo, inobedientiam ac rebel-  
lionem apostaticam intercessisse, hanc autem privationem esse  
positivam, & peccatum non solum inducens totalem imaginis  
divinæ carentiam, penitusque tollens liberum arbitrium in-  
spiritualibus (contra quam visum est Tridentinis ses. 6. de ju-  
stificatione Can. 4. 5.) sed & esse hanc ipsam, pravam con-  
cupiscentiam, actualium peccatorum fomitem (qui in adultis  
nunquam quiescit) suggerentē, inde ab ipso Adamo corrupto,  
ut patre & fonte generis humani, omnes carnaliter propagatos  
ex illâ stirpe furculos inficientē, ut ex corruptâ sic radice natus,  
caro de carne, Filius iræ regnum DEI non possit videre, suaque  
sibi naturali virtute prodesse. Videt & crassum errorem Ma-  
nichæorum & Flacianorum, juxta quos humana natura, qualis  
nunc est post lapsum, & peccatum, sunt convertibilia: cum con-  
trâ homo regeneratus virtute Spiritus S. benè & velle & ope-  
rari possit, ut taceam, quod positâ illâ hypothesi Mysterium  
incarnationis cum plerisque ceteris fidei articulis periculum  
pateretur. Argumentatur quoque pia simplicitas damnabile  
esse absolutæ reprobationis dogma, cum non minùs, quàm om-  
nium mortalium datur prævaricationis & miseræ paritas: ita  
omnium quoque reconciliatorum, quoad impetrationem  
reconciliationis æqualitas. Rom. V. 12. 14. cap. VII. 7. 17. I. Cor.  
XV. 22, 49. Eph. II. 3. Jac. I. 14. 15.

§. XXIV. Insigni itaque promptitudine, & singulari gra-  
vitate collimat universa scriptura Canonica, fidei & vitæ amus-  
sis, cum omni suâ dissertatone & instructione, ad divinæ Bonitæ

*is & Justitia* demonstrationem, & salutis, interitusque discrimen: & quemadmodum ultima Fidei intentio est, peccatorum abolitio, & filialis adoptionis consumatio, ipsaque Christiani nominis professio, non in vanâ gloriâ, verum obsequentiæ & pietatis cultu consistit, sic tota Theologia est habitus practicus ex scripturâ divinitus revelata Deum sedulo venerari & salutem per legitima ab ipso DEO ordinata media vel instrumenta piè assequidocens. I. Cor. XII. 14. 26. II. Cor. X. 4. 5. Joh. XVII. 20. cap. XIII. 17.

§. XXV. Et sic quam vastræ technæ sub plausibili Traditionum non scriptarum titulo sepultæ latent, in propatulo est, cum Sanctus Spiritus, arrhabo & sigillum veritatis, animam piâ devotione imbuens, & impietati contranitens, credendorum pandectas plenè & planè referat & ad salutarem, practicum usum accommodat: quæ sanctè credendorum dogmata, & piè vivendi præcepta, credentem, DEO gratum & acceptum faciunt: imponitur itaque illis astutè Ecclesiæ DEI, politicæ hierachias & facultatum emunctionis ergò, ut tali velamine quidvis celari & tentare liceat. Marc. VII. 7. IX. II. I. Tim. IV. J. 2. Col. II. 20. 22. Eph. I. 4. Joh. XV. 16. I. Joh. IV. 16. 19.

§. XXVI. Figmento Traditionum, infallibilis Scripturæ perfectione negata, sanctimonia non modò non commendata & propalata, verum potius destructa, jocularis, & ludicra reddita est: Obliterata quippe interim hominis coram DEO rectitudine, & in regeneratione, veteris mortificatione, histrionica saltem externæ gesticulationes, mera inventa humana, mandato & promissis carentia, operum operatorum encomio, subinde decantata sunt, coraliorum scilicet superstiosâ salutationis Angelicæ recensitione, enumeratio, horarum canonicarum celebratio, aquæ lustralis inspersio, Chrismaris illinitio, esculentorum delectus, habituum singularis signatura, & in ipso agone hirsuti cilicii usurpatio: quid? quod! vix quicquam

quam ab, fuit, quin hæresi fores panderet: jamdum ebullierat quippe infelix idolomania de Evcharistiæ occlusæ monstrantiæ nomine indigitatæ, instar ignis Persici olim splendidè, cum magnificâ solennitate, super equo albo phalerato, portati, speciosâ circumgestatione: exinde principium & incrementum hausit reliquiarum holoserico & pretioso apparatu in sacrariis & sub aris asservatarum, prophanus cultus, item, abominabiles, fanaticæ, & impurissimæ Missæ solitariæ, pro animarum expurgatorii ergastulo, exemptione, nec non annorum jubilæorum ad quartum usque seculi quadrantem restrictorum, cum indulgentiarum, quæ penitus lasciva sunt peccandi, avaritiæ sc. injustitiæ, & perjuria sectandi, & quidvis securè perpetrandi, incitamenta, merè execranda, Satânica, & exitialis mercatura, quæ simul cum quingentis aliis, traditionum ponto, monstrorum, instar se exerentia, tantum abest, ut pietatis desiderium commendarent, ut potiùs meditationem, observantiam & amorem ejus procul eliminarint. Prætereà pertristem (proh dolor!) primum orientalis Antichristi, postea truci quoque tyrannide piis Petri Waldi, Wiclefi, Hussi, & aliorum piè eruditorum correctionibus suppressis, ipsiusmet Occidentalis Ecclesiæ Pontificum, furores, novissime Lateranensis & Tridentinæ Synodi interventu, immedicabile Schisma causarunt, cum luctuoso Reipublicæ Christianæ dispendio & discrimine, fraternitatis scissurâ, & multiplici hostium Ethnicorum, Judæorum, Muhammedanorum, de discordiâ Christianorum exultatione, illorumque inde conversionis retardatione Es. LIX. 5, 6. Ezech. VI. 8, 44. Jer. XV. 15, Matth. XV. 3, 6.

§. XXVII. Tam infaustam mysticorum Servatoris membrorum lanienam, ipsis quoque electis DEI Angelis triste & adversum spectaculum, qui luctuosis suspiriis animitùs deflet, piè profectò valdè & religiose facit: & cùm nil prius habeat, fraternæ Concordiæ & reconciliationis studio, diris verò Tridentis

C

norum

norum anathematum fulminationibus , & canone insignita-  
rum Traditionum multiplicibus impietatibus retractus, istis  
non disjunctis, cum Anti-Christo & purpuratâ meretrice, quin  
& cum Socinianis & Calvinianis, ceterisque fundamentum fi-  
dei & religionis Christianæ, non minùs abnegantibus vel labe-  
factantibus hæreticis , id sine veritatis & salutis dispendio fieri  
non posse, probè videat, cum aliis tamen, Schismate fundamen-  
tum non tangente, disjunctis & corrigi paratis, declinatâ omni  
Theoninâ scriptiõis virulentâ, quantum in se, fraternæ com-  
positionis consultationes devotas non recusat: ut scilicet, salvis  
fundamentalibus, Christianæ religionis dogmatibus, cum Sa-  
cramentorum formali usurpatione, utrique, id omne, pietatis  
praxi, cum gratuitâ salutis expectatione, industriè applicent,  
curiosis incidentibus quæstionibus, plebi, nec nativi idiomatis  
scriptis, nec Concionum declamatione prætoricè recensitis: ve-  
rùm unicè Theologorum & quoad disputandi artem ipsorum-  
que terminorum usurpationem, eruditorū, sanâ & sobriâ peri-  
pateticæ Philosophiæ scientiâ imbutorum, disquisitioni refer-  
vatis. Et licet rationes non aspernandæ prohibeant, quò minùs  
indiscretim verbi divini Ministri certantibus Ecclesiis præfici-  
antur, modò dicitariis abstineatur, & tota fidei professio, pieta-  
tis praxi coaptetur, sopientur demùm, divino auxilio, conflictationes istiusmodi noxiæ, Eph. IV. 1, 2. Phil. II. 1, 2, 3. Jac. III. 17.  
Rom. XIV. 10. Eph. III. 6. I. Joh. III. 14, 15.

§. XXVIII. Obscurant quoque humanarum Tradi-  
tionum & superstitosarum Ceremoniarum, necessitatis vela-  
nâ opinione receptarum, nebulæ, Ruthenorum & Muscovita-  
rum, Græcorum seu Orientalium Christianorum fidem parte  
majore amplectentium, mentes: Ut ut nimirum sacra Scriptura,  
nulli Laicorum in maternâ linguâ evolvenda negetur, rejectis  
â Canone Apocryphis libris, sola canonica pro dogmatum nor-  
mâ, & amussi colatur, Symbola œcumenica, cum quinque Ca-  
teche-

teheſeos capitibus acceptentur, tremendum Sacro-Sanctæ Trinitatis myſteriũ, ſeu Deum eſſentiã unum, & perſonis eſſe diſtinctum ( niſi quod communi Græcorum errore Spiritum Sanctum à Patre ſolo, procedere ſuperque Filio quieſcere dicunt: ) Catholicè credatur, licet Chriſti Perſonam & officium orthodoxè venerentur, baptiſmatis lavacro, lactentes ter, aquæ immerſi formaliter initiëntur, realis præſentia corporis & ſanguinis Chriſti ſub utraque ſpecie, pane ſcilicet cocto azymo, & vino diluto rubro, in Euchariſtiæ uſu, viſibilem elementorum ſubſtantia permanente, doceatur, peccati Originalis & actualis ſordes agnoſcatur, Clavis ligantis ſeu excommunicationis, non in totam Eccleſiam, & cœtum civiliter immorigerum, verùm quodvis individuum, mortaliter & notoriè peccans, evibrandæ, ſolventis item, privatæ examinis inquisitione antegreſſã, vim deprædicent, & nonnunquam uſurpent, quatuor noviffima, ſine additamentiſperent, præterea & Romanum Præſulem, pro AntiChriſto venditent, attamen adeò tenaciter traditionibus & ritibus, ut plurimum ineptis, ſe mancipant, ut diſſentientes injurioſè templo & communionem arceant (1) immerſionem quippe baptizandi in aquam in baptiſmatis actu, tam moroſè urgent, ut eã conſperſos, velut impuros, fide priſtinã deteſtata, denuò regenerationis fonte initiandos eſſe, ſtrictè jubeant, & ſubinde vi, ad id factitandum neceſſitent. (2) horrendam & ſtupendam εικονολατρείαν fovent, in imaginum non ſculptarum, aut ſubſilium: ſed pictarum ſolùm, ubiſvis multipliciter expoſitarum deveneratione, ſuffituum adoleſcentie, corporis inclinatione, & crebrã crucis pectori impreſſione (3) Flumina quotannis bis cum cleri, pallio ſacro induti, confluxu, ſanctificant (4) denatis vitæ teſtimonium loculo inſertum cum reſcripto ad divos tutelares, communicant (5) Jejuniiſ etiam multiplicibus ſub opinione meriti multis modis inſudant, his diverſum



statuentes simpliciter damnant, & Christiana fraternitate eximunt. Interim dum id agunt, sanctimonix professio, & pietatis exercitium, funditus jacet exanime, propter quid dogmata fidei & Sacramenta suscipiantur, nescitur, quid novus & internus homo, abnegatio sui, & mundi, imitatio Christi, vera penitentia & oratio sit, vix ac ne vix Primatum quis intelligit, ex plebe inter tot myriadas, & in totâ Parochiâ sæpè ne unus quidem Orationem novit dominicam, & prima pietatis elementa (ea quippe velut levia, cum totâ Catechesi aspernantur) nec à verbi Præconibus coram cœru tractantur: hinc nil nisi cruce se signare, suffita adolere & jejunare norunt, ingravescentibus hinc inde cumulatim teterrimis & damnationi immergentibus delictis.

§. XXIX. Veneranda antiquitas simplicis puritatis amans, omnem lapidem movit, ad fideliter inculcandum religionis finem & usum, ut declinato gloriæ aucupio, de ingeniosâ & subtili scientiâ, in perperam ita venditato, stultiloquio, reapse, verò efficaci, sanâ, & salubri de pietate & justitia doctrinâ, DEO grata æternum bearetur: hinc liberos ad discretionis ætatem adultos, coram Episcopo & Presbyteris sistebat, ad dilucidè illos erudiendum & simul examinandum, Neophytos de regenerationis, initiationis, baptismi in ætate infantili collati mysterio seu sacramento, quomodo ministerio Spiritus, sanguine Domini, in ipsius mortem, ad stipulationem bonæ conscientiæ apud DEUM, à peccatorum reatu abluti, fide donati, simul & ad serviendum DEO in sanctimoniâ & pietate, obstricti essent, in cujus rei tesseram, ritus & Ceremoniæ nonnullæ, preces, & mediante *χειροθεσία*, benedictio annectebantur, quod temporis injuriâ in Confirmationis ritum, quib<sup>9</sup> ceremoniis & hypothefibus in Papatu peragitur & superstruitur, damnabile, planeque *ἀνομιὰς μυστηρίου*) Sacramentum, soli Episcopo (quasi verò Presbyter & Episcopus in scripturis non essent Synonyma Tit. l. 5. 7.

I. Pet.

I. Pet. V. i.) assignatum, potiori efficaciae *δουλαμα* ipsum sacramentum baptismi, quo majorem gratiam gratum facientem ad roborandum animam contra Diaboli impetus, conferre dicitur, orbans, nefarie descendit: splendide commemorabantur quoque spectantium coronæ, beatorum Martyrum ob Evangelicæ veritatis *δοκιμασιων* excarnificatorum catalogus, quibus, seculis istis adeo horrendum crucibus & sanguinariis, religiosâ pietate tenerrimè imbutis, calcaria addebantur, ad sustinendum tam exquisitum cruciatum. — Unde enim quæso tam stupenda constantia, fiducia, patientia, & spes, tot mille myriadibus evenisset, nisi salutaris pietatis cultus, solidè & indefessim fuisset instillatus? Verum enim verò, quemadmodum sedatis persecutionibus, lethales hæreticorum conflictus succedebant, quibus Orientalis Antichristus impostor iste Machomet, argumentum arripiebat, tripitem suam novam planè substitutionem propagandi, sic laudabilis & utilissima illa consuetudo per certamina & Coronas Martyrum, alios provocandi ad pugnam & constantiam, potissimum à seculo octavo in publicam Idolomaniam, reliquiarum cultum religiosum, & sanctorum invocationem (proh dolor!) scandalosè descevit. Suspiciuntur, etiam nunc quoq;, tolerata olim Martyria; verùm singulares ætates fuisse existimatur, quibus Spiritus Sanctus eximia sua dona exercere voluerit, quasi verò non eadem in ordinariis fidei perseverantis donis almi vivificantis DEI Spiritus Cathedram in fidelium Corde exstruentis, *ἐνέγχεα* & operatio foret: Verùm dum refrigescit fides & charitas, ac linguâ magis in pace, quàm corde, Christiani nominis professio multis terminatur, ambiguè & meticulosè causa fidei agitur, hinc soli relictis ad adversitates perferendas, manent inepti, & cum Christo & ipsius Apostolis coràm Hannæ & Caiphæ Pro-Synhedrio constituti, levi injuriæ sustinendæ impares sunt cui occlamatur Luc. VI. vers. 22. II. Cor. VI. 8. cap. 12. 10. Epef.

III. 13. Phil. I. 12. 13. Col. I. 24. II. Tim. I. 7. 8. 12. cap. II. 9. 10. I. Pet. IV. 13. 14. 16. 19. Hebr. XI. 36. cap. XII 1. 2. ( . Cor. I. 18. 21. 23. I. Tim. VI. 2. Tit. I. 1. Rom. I. 17. )

§. XXX. Antichristi ( secundum excellentiam ) abominatorem subit, & Characteres ab Apostolo designatos, plenissimè ostendit, qui dictatoriâ arrogantia, ut & prætoria eminentia, velut supremus Ecclesiæ universalis Monarcha, Judex item controversiarum omnium, supremus invisibilis & infallibilis, summam clavium & fidei articulos condendi potestatem & cathedram vel præsidentiam in templum DEI sibi sumit. De cetero quisquis vitiosissimarum malignitatum squalore relictus, ut non ore, tamen opere Christum inficiatur, & latas portas ad facinorosa crimina pandit, non minus atroce injuriâ Redemptorem afficit. Cum verò vel inde à seculo nono vel decimo tot monstruosa & famosa belluæ Ecclesiæ clavem, clavumque occuparint, ut pietatem cathedrâ & ab insulatis exulasse, indubitata veritas & domesticorum ipsis confessio loquatur, quid mirum, tam numerosa opum aucupia & Telonia fuisse sancita, tot myriadas Christianorum excommunicationis fulmine percussas, interiisse, orthodoxæ veritatis promulgationem cruciatibus & inquisitionibus cruentis suppressam, penèque extinctam, & piam sanctimoniam carnisque Adamiticæ extirpationem ad inferos improbè relegatam fuisse? Væ turpibus istis fungis! Væ malè perditæ gregi! 2. Thes. II. 4. Rom, II. 23. Heb. III. 12. cap. VI. 6. cap. X. 29.

§. XXXI. Cum itaque quælibet disciplina, certum, formaliter sibi proprium, & adæquatam finem, per media, còducuntia, intendat & exprimat, eumque verbis, ut fieri par est, emphaticis exornet, ita ut vagi morionis instar, graviter hallucinetur, qui vel nudâ, vel simplici dictione, vel etiam Enunciatione aliquâ, integro contextu excerptâ, eâque censoriâ virgulâ notatâ, rem ipsam affabrè quasi perceptam, à se correptam,  
ponde-

ponderatam, & limatam esse præfractè gloriatur: sic etiam non satisfaciunt, qui unius ac alterius linguæ eruditæ, Crucifixi quondam funesto ligno inscriptæ, notitiâ tumidi, Spiritus Sancti intentionem Canonicis scriptis declaratam, solâ linguæ Philologicâ Phraseologiâ metiuntur, & ipso legitimo satis ex locis manifestis dogmate, ipsoque contextu & scopo susque deq; habito, ad nuda vocabula seu sola signa Grammatica vel critica deflectunt. Vim equidem nervosam sæpiùs in authenticarum linguarum verbis latere, quâ *αγορευόμενες* uno ictu refelli possint, negari nequit, & sunt eruditi nomen sibi vendicanti illæ scitu necessariæ: longè tamen adhuc abest à Theologo, multoque longiùs à Spiritus Sancti in Scripturâ loquentis mente, qui nil nisi linguas, nec eas authenticas crepat. Organa quippe saltem Grammaticæ sunt, desiderium pudentia, non verò res, multò minùs Theologiæ ipsa. I. Tim. VI. 4.

§. XXXII. Suspicienda hinc Ministerii Ecclesiastici necessitas & venerabilis magnificentia scintillat, & quàm tremendum importet iudicium tepidè ipsius Filii DEI loco, tot mysteriorum administratione, cum animarum exitio, fungi: ne verò Spartaè abundè satisfactum, & conscientiaè consultum esse existimetur, seu conflictatoriâ cum adversariis homilia, seu allegoricâ paraphrasi, Patrum vel Ethnicorû quoque sententiis interpolatâ, ad clepsidram declamatâ; ea propter limitatis cancellis Dominus Ministrorum suorum functionem arctari voluit, ut scilicet: *Solum verbum oris sui*, quo efficaciter operari, & de fide vitâ & salute, mortales instruere velit, profiteantur; modò *ὁ ἄγγελος* turbatis & pauperibus Spiritu, Evangelium de infinitâ Misericordiâ in unigenito suo Filio, in quo secundùm æternum Consilium, beneplacitum & decretum, singula generis humani individua, fide finali id apprehendentia, elegerit, & justificari quoque velit, quæ instructio expressa est I. Cor. XV. 12. II. Cor. III. 6. cap. IV. 5. Eph. III. 6. 7, 7. 8. Phil. IV. 1. & alibi passim:

Alterâ priori non inferior, imò in praxi prior regula, præcipit severitatem justitiæ punientis *δοκιμαστικῶς* explanare, & inde præcepta penitentiae salutaris ad exitii calamitatis, & demolitionis evitacionem, exstruere, & solidam pietatis praxin inculcare, Conf. Jer. XXIII. 22. Mal. II. 7. Actor. XXVI. 18, Rom. I. 5. Ephes. IV. 12. cap. VI. 10. 13. Phil. II. 20. I. Tim. I. 4. 5. 11. Jac. V. 20. Rom. I. 5. cap. X. 17. cap. XVI. 25, 26. Col. I. 25.

§. XXXIII. Et hunc genuinum necessarium & salutarem usum intendit quoque religiosè particularis Confessio Ecclesiastica, & clavis solvens ante Sacrae synaxeos usurpationem. Non enim sunt ejus propria & absolutè necessaria prærequisita quæ avelli & omitti nullo modo possint, multò minus naturam & essentiam Sacramenti ingrediuntur, nec velut opus operatum characterem & vim imprimunt animæ, ac si, cuicumq; confitenti à Sacerdote minus conscientioso manus imposita est, & pax dicta, utur Sardanapalo & Epicuro hic sit obscenior & squalidior, necessariò statim coram tribunali divino absolvatur: verùm ut *ἀνελεῖται* præprimis de suspectis examine, instituto, contritio, fides, & vitæ emendandi serium propositum indagetur, secularis pravitas, peccatorum gravitas, vindicatricis justitiæ Majestas, & venerandi sacramenti dignitas, inculcetur, & manifestè impœnitentes omni modo, indigno Mystici ejus cibi usu arceantur: quò etiam spectat, ne odio illegitimum, probum, cordatum, & fidelem verbi divini Præconem (quo, ob ministerii contemptum, nil receptius est) flagrans, ab alio, iniqui sæpè lucelli causâ, suscipiatur, vel etiam ignotus facillè, sine providâ cautelâ admittatur, & ubi vita denato, concio funebris exigitur, sine exquisito & sagaci textus præscribendi sæpè delectu, falsum illi sanctimoniae encomium detur, & verbi Minister, mendacii, cum probrosâ defuncti imitatione, insimuletur. Sunt hæc media, pars non postrema armorum Spiritualium, DEO probatorum, ad destruendum hostilis Goliathi muni-

munimenta & evertendam carnalem sublimitatem, quæ se extollit  
adversus cognitionem DEI, & perspicuè cuivis indicandam defe-  
ctionem suam, & sic à Placentinis, generalibus saltem acquie-  
scentibus, mirificè prædicata quædam Prophetica, dic *Et animam  
liberasti!* cum singulariori: *si stetit in consilio meo, & nota fecis-  
sent verba mea populo, advertissent utique eos à viâ suâ malâ, & à co-  
gitationibus suis pessimis,* collata, ad quos speciales præcipuè &  
individuales actus illud *Tò dicere,* applicandum sit, luculenter  
innotescet. II. Cor. X. 4. Mich. III. 8. Jerem. XXIII. vers.  
22. Ezech. III. 19.

§. XXXIV. Conscientiam certè, quæ hîc est animæ pas-  
sio, propter illicitè admissa, & bona oscitanter omissa, vindic-  
tam divinam extimescens, graviter, sauciari, perfunctoriâ Ec-  
clesiasticæ functionis administratione, mortisque agonem, nul-  
lo sive solatio præmunitis, sive pietatis cultu imbutis, mole-  
stum maximè fieri, probè notarunt quidam Casuistæ, in primis  
per aliquot tempora verbi divini Ministerio functi. Commu-  
nissimus quippe horum finis est, Theologiæ praxin à *γνώσει*, hoc  
est usum à scientiâ, & pietatem ab eruditione, non quidem se-  
parare: sed tamen distinguere, & non rectè illos consuluisse con-  
scientiæ, nec sanæ doctrinæ finem assecutos esse demonstrare,  
qui veritatem nudè sciant, vel propugnare quadantenus no-  
rint, practicum verò eorum usum & exercitium, ad glorio-  
sam, gratiæ divinæ laudem, & filiorum DEI puritatem, justifica-  
tionem, electionem, glorificationem, ignorent: hinc strictam  
clavium, & confessionis habent rationem, Sacramentorum  
item dispensationis, ne quod conscientiæ cauterium inuratur:  
expendunt graphicè eminentem inviolati Ministerii Ecclesia-  
stici necessitatem, ne quis, vix leviculæ secularis functionis ca-  
pax, immortalium animarum curæ præficiatur, cui præter a-  
grestem ruditatem, ipsa contaminatæ vitæ spurcicies refrage-  
tur, Nullum quippe monstrum tantâ chimæâ est perniciosius!

D

cum.

cùm ipsemet professum dogma, nec credat, nec juxta illud faciat, & in tantum non Christum, verùm Diabolum ipsum, gubernacula ubilibet (proh dolor!) in incredulis & contumacibus tenentem, sæpè præsentet II. Pet. II. 12, 13, 14. Apoc. II. 9. cap. III. 9. cap. IX. II. II. Cor. II. 16. I. Tim. III. 6. Tit. I. 9, 10. II. Tim. III. 7, 8, 13.

§. XXXV. Illustrem & valdè notabilem hujus gratia promulgarunt Canonem Ephesini I. Oecumenici illius concilii, Patres, quando de Ecclesiæ necessitate esse decernunt, quotannis Synodum provincialem celebrari: signanter dicunt *provincialem*, ne tam quæstiones dogmaticas (ab universa magis Ecclesiâ, quam particulari seu *Provinciali* aliquâ discutiendas) spectasse videantur, quàm, *dispositionem, disciplinam Ecclesiasticam felicem ordinationem*, statusque Ecclesiastici convenientem & commodam constitutionem, ut sic, (ut illorum verba referam) de emendandis istiusmodi anomaliis judicetur, in quibus fortè ab aliquo perperam quid gestum fuerit: nam, cùm de expeditionibus secularibus, consilia provincialia bellica, & urbana splendidè ac sumptuosè agitentur, non ut Theoreticè vel propter solam *γνώσιν* politices axiomata trutinentur, & discutiantur: id quippe à Collegio suo alienum Scholasticis committunt *disquisitionibus*: verùm, ut communes eas regulas, practicè particulari suo themati applicent, utique eminentioris objecti non laxior vel minor habeatur cura, nec Ecclesia, cætus Christianus, Sanguine divino redemptus, consiliis (sine quibus tamen nil feliciter expediri potest) venditetur indignus, cum expressum divinum elogium Presbyteros, solertes, sinceros, & fideles Ecclesiasticæ Oeconomias, Consiliarios, Judices, Præsides, Nutrices, Dispensatores, Inspectores, & Parentes, splendidè deprædicet: ea propter annuis Synodalibus Conciliis, in quovis cujusvis Præposituræ diœcesano conventu cum divini nominis imploratione, inquirendum esse dictitant,

non

non de juvenilibus Scholasticis subtilitatibus: verum de mediis  
Sanctum Ministerium contra fanaticorum insultus tutandi,  
laxatam disciplinam Ecclesiasticam fulciendi, auditorium  
juxta canones Apostolicos, in Scriptura, exempli causâ Act.  
XX. 28, 29. Epistolis ad Timoth. &c. expressos, & manu-  
ductionem Selectorum Theologorum practicum instruendi, ac  
verbi Ministrorum exemplari seu reali, & verbali doctrinâ cœ-  
tum legitimè, Orthodoxè, & feliciter erudiendi. II. Par. XXV.  
5, 16. Esai. XLIII. 28. Cap. LX 17. Jerem. I. 10. Cap. XXIX. 26.  
Obad. I. 21. Zach. III. 7. I. Cor. XII. 28. I. Thessel. V. 12.  
Tit. I. 7. Hebr. XIII. 7, 17, 24. Prov. XI. 14. Cap. XXIV. 6.

§. XXXVI Medullitus tardat, turbat, & inficit Ecclesiæ  
felicem successum, qui in suis subjectis eam gravat, & longè à  
tramite, ex DEI consilio & beneplacito quidem spectato, aber-  
rat. Velut fidei finem, justitiam & salutem scilicet, non assequi-  
tur, qui de peccatorum abolitione gloriatur, & tamen à pec-  
cando non quiescit, cum fides pietate stipata non sit sine amore  
& observantia præceptorum Christi, nec Christiani nominis pro-  
prietatem attingit, qui vivi membri, & observantis filii instar  
Servatoris vestigia non premit, Ecclesiastici etiam judicii glo-  
riosam famam perdit, quod ministrorum fidelium & per hos  
ipsius Sancti Ministerii despectum, contra Spiritus Sancti sen-  
sum promovet, quale illud Proto-Synedrium Caiphianum,  
quod nec in fonti Filio DEI, infallibilis veritatis Doctori, ipsius-  
que divinitus illuminatis Apostolis præfractè & nefariè peper-  
cit, Es. LVI. 10, 11. Jer. XXIII. 11, 14, 32. Thren. II. 14. cap. IV. 13.  
Ezech. XIII. 10, 14, 18, 20. cap. XXII. 25. Os. 12. 5. 6. 8. 9. Zeph.  
III. 4. Mal. II. 7, 8, 12. Rom. III. 22, 26. cap. V. 1. cap. X. I. Joh.  
V. 12, 3. Ephes. III. 19. II. Cor. X. 5, 6. II. Tefs. I. 8. I. Pet. I. 14.  
15. cap. II. 2). I. Joh. I. 7. cap. II. 6, 29. Psalm. CV. 15. Thren.  
IV. 16. Phil. II. 29. I. Thes. V. 12, 13. I. Tim. V. 17, 19. Tit. II. 15.  
Hebr. XIII. 7, 17. I. Joh. IV. 6. Psalm. LXVIII. 13.

§. XXXVII.



**§. XXXVII.** Suspiciendi itaque muneris sui & Orthodoxæ Religionis, tremenda fidei dogmata amplectentis, finem salutarem & explicitum, ut quilibet verbi divini Ministerio semet devovens, consideratè expendat, necesse est, quò virtutum indefessus sectator, praxi Theologico - thematicæ potiores omninò nervos, secundum auditorii captum intendat, viribus unitis cum Collegis negotia expediat, nec inquisitiones seu examina, tam juvenum discentium in pædagogis, quàm rudiorum in æde sacrâ, negligat. Benedicet Jehovah Ter Optimus Maximus fructuoso isti labori uberrimè, cum deploratâ ceteroqui quorundam Antistitum vitâ, & censoriis ingregem sine vitâ & praxi propriâ disquîsitionibus, populus Christianus manifestè in pejus, & extremum luctuosumque exitium ruat! Fortunet quæso, Pater omnis Misericordiæ pius conatus! Psalm. LXXXIV. n. II. Cor. XIII. 4. I. Tim. III. 1. Jac. III. 1. cap. V. 9. II. Cor. VI. 3. Phil. IV. 9. I. Tim. IV. 12. Jer. I. 8 17. 18. 19. cap. XV. 29. 20. cap. XX. 11. Zach. III. 7. cap. IX. 15. Col. I. 28. 29. Apoc. XV. 12. 13.

**SOLI DEO GLORIA!**





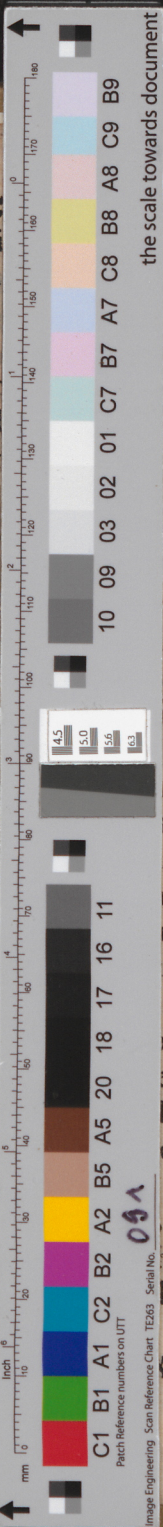






non de juvenilibus Scholasticis subtilitatibus :  
Sanctum Ministerium contra fanaticorum i  
laxatam disciplinam Ecclesiasticam fulcien  
juxta canones Apostolicos, in Scriptura, exe  
XX. 28, 29. Epistolis ad Timoth. &c. expressio  
nem Selectorum Theologorum practicoꝝ  
verbi Ministrorum exemplari seu reali, & ver  
tum legitimè, Orthodoxè, & feliciter erudier  
5, 16. Esai. XLIII. 28. Cap. LX 17. Jerem. I. 1  
Obad. I. 21. Zach. III. 7. I. Cor. XII. 28. I  
Tit. I. 7. Hebr. XIII. 7, 17, 24. Prov. XI. 14.

§ XXXVI Medullicus tardat, turbat, &  
felicem successum, qui in suis subjectis eam g  
tramite, ex DEI consilio & beneplacito quiden  
rat. Velut fidei finem, justitiam & salutem scilic  
tur, qui de peccatorum abolitione gloriatur,  
cando non quiescit, cum fides pietate stipata  
& observata præceptorum Christi, nec Christi  
prietatem attingit, qui vivi membri, & obse  
Servatoris vestigia non premit, Ecclesiastici  
riosam famam perdit, quod ministrorum fide  
ipsum Sancti Ministerii despectum, contra Sp  
sum promovet, quale illud Proto-Synedriu  
quod nec infanti Filio DEI, infallibilis veritatis  
que divinitus illuminatis Apostolis præfractè  
cit. Es. LVI. 10. 11. Jer. XXIII. 11. 14. 32. Thren  
Ezech. XIII. 10 14 18. 20. cap. XXII. 25. Os. 12.  
III. 4. Mal. II. 7. 8. 12. Rom. III. 22. 26. cap. V.  
V. 12. 3. Ephes. III. 19. II. Cor. X. 5. 6. II. Tefs.  
15. cap. II. 27. I. Joh. I. 7. cap. II. 6. 29. Psalm.  
IV. 16. Phil. II. 29. I. Thes. V. 12. 13. I. Tim. V  
Hebr. XIII. 7. 17. I. Joh. IV. 6. Psalm. LXVIII.



mediis  
andi  
ium  
Act.  
ctio  
li, ac  
i coe  
XXV.  
X.26,  
7, 12,  
6.  
lesia  
ngè à  
aber  
equi  
pec  
more  
pro  
nstar  
glo  
r hos  
isen  
um  
ofius  
eper  
IV.13.  
eph..  
Joh.  
I.14.  
ren.  
II.15.  
XVII.